

Uit het notulenboek van de Begraffenisvereniging Mensingeweer-Schouwerzijl

[zie ook de Opmerking aan het eind van dit verhaal + de lijkkoets uit Ulrum]

Korte omschrijving van de vereniging en het notulenboek

Het notulenboek bevat aantekeningen uit de periode 1914-1982. Praktische zaken en geld voeren steeds de boventoon. Er is bijvoorbeeld elke keer aandacht voor het materiaal dat wordt gebruikt, dat is vaak aan vervanging toe. Ook de aanschaf van minder zwaar materiaal is een veel voorkomend argument om te vernieuwen. Kleding van voorganger en dragers vraagt ook met regelmaat de nodige aandacht. Andere mensen hebben andere maten qua kleding en hoofddeksels.

In de verslagen worden ook vele woorden gewijd aan de hoogte van de contributie, maar het loon van het personeel wint het qua aandacht. Dat onderwerp komt het vaakst aan de orde. Draggers en voorgangers willen regelmatig meer verdienen.

Men leeft ook mee met het verlies van dorpelingen, vooral binnen de eigen gelederen, het bestuur en het personeel. Bij de Watersnoodramp van 1953 wordt ook een geldbedrag overgemaakt. Wat indruk maakt zijn de grote aantallen personen die zich hebben ingezet om de vereniging te ondersteunen. Ze doen dat door bestuurslid te worden of een andere functie te vervullen. Het aantal namen dat in dit notulenboek voorkomt, is bijna onoverzienbaar. Sommige namen heb ik genoemd, vooral namen van mensen die bij de rondvraag op de algemene vergaderingen hun stem lieten horen. Ook de namen van degenen die de wat oudere inwoners van Mensingeweer en Schouwerzijl nu nog wel zullen herkennen.

Ik hoop dat je uit onderstaand verhaal een beeld kunt vormen van wat er zoal voorvalt in de vereniging en in de beide dorpen. Hopelijk kun je ook even glimlachen bij een groot aantal zaken. Ook al is de laatste eer bewijzen een droevige zaak, zeker wanneer het kinderen en jonge mensen betreft. Aan die laatste beide groepen worden trouwens bijna geen woorden gewijd. Dat zal waarschijnlijk met tijdsgewricht waarin deze begrafenissen voorvielen hebben te maken. Verdriet houdt men voor zich, niet gedeeld zoals nu.

Er is veel meer veranderd in vergelijking met tegenwoordig. Bijvoorbeeld het leedaanzeggen huis aan huis verandert in een rouwkaart en een -advertentie. Lijkkoets met paarden wordt rouwauto enz.

In het notulenboek komen drie soorten verslagen voor, namelijk die van de bestuursvergaderingen, de jaarlijkse algemene vergaderingen waar alle leden welkom zijn en de jaarverslagen. Dat laatste vaak heel kort en zakelijk oftewel met woorden als zoveel leden, zoveel begrafenissen en zoveel inkomsten en uitgaven.

Dit alles heb ik per jaar bijelkaar gebracht om het overzichtelijk te houden. Van de beginjaren heb ik wat meer aangestipt zodat je een indruk krijgt van deze vereniging en haar

functioneren in beide dorpen. Uit latere jaren alleen aardige en opmerkelijke zaken.

Op de Algemene vergadering vinden steeds de bestuursverkiezingen plaats. Daar worden de notulen voorgelezen van de vorige algemene vergadering en krijgt de kascommissie het woord. Ook worden de voorganger en de dragers op al die samenkomsten bedankt voor hun diensten.

Het bestuur

*'t Bestuur van de begrafenis-
vereeniging Mensingeweer-Schouwerzijl.*

<i>Mensingeweer</i>			
<i>S. J. N. Teekijn</i>	<i>voorzitter</i>	<i>26 - (20)</i>	<i>jaan van afhr. 1917</i>
<i>J. Wierum</i>	<i>penn.</i>	<i>(18)</i>	<i>1915 hnt</i>
<i>S. Wierum</i>		<i>22 (19)</i>	<i>1916</i>
<i>E. Boerema</i>	<i>(v. h.)</i>	<i>(afgetr.)</i>	<i>1917</i>
<i>E. Kladder</i>	<i>(v. h.)</i>	<i>" "</i>	<i>1923.</i>
<i>Schouwerzijl</i>			
<i>L. van Dijk</i>	<i>jaan van afhr.</i>	<i>(18)</i>	<i>1915 hnt</i>
<i>P. Peeters</i>		<i>25 - (19)</i>	<i>1916 '22.</i>
<i>J. Huijzen</i>	<i>Secr. (v. h.)</i>	<i>(18)</i>	<i>1917</i>
<i>S. J. Broos</i>	<i>Secr. (v. h.)</i>	<i>(20)</i>	<i>1917.</i>
<i>E. Kladder</i>	<i>(v. h.)</i>		<i>1920.</i>
<i>J. Harsum</i>			<i>1924</i>
<i>L. v. Dijk</i>	<i>1930</i>	<i>1927</i>	<i>1927.</i>
<i>J. van den - Krom</i>	<i>1930</i>	<i>1927</i>	<i>1927.</i>
<i>J. v. Dijk</i>	<i>1931</i>		<i>1928.</i>
<i>C. Huijzen</i>		<i>1929</i>	<i>1928</i>
<i>D. Wierum</i>			<i>1925.</i>
<i>K. Kuinders</i>	<i>1931</i>	<i>1920</i>	<i>1925</i>
<i>J. v. Borssem</i>			<i>1920</i>

Mensingeweer is afgekort tot **M** en Schouwerzijl tot **S**. **AV** is Algemene Vergadering

1914 De eerste algemene vergadering wordt gehouden op **21 mei 1914** in de Ned. herv. kerk te Mensingeweer. De heren kerkvoogden hebben de kerk hiervoor welwillend afgestaan. 39 personen geven gehoor aan de oproep van de voorlopige commissie en zijn daar aanwezig.

Deze voorlopige commissie bestaat uit 16 personen, uit elk van de vier kluften (wijk of buurtschap) van beide dorpen vier. De heer Seulijn (predikant van Mensingeweer) is voorzitter en is verheugd dat zovelen zijn gekomen. Hij zegt "dat geeft aan dat men graag een betere regeling wil van de manier van begraven." De commissie is reeds een paar keer bijeengekomen en laat weten dat een eigen lijkwagen niet nodig is. Per geval er een wagen huren is beter. Ook heeft men uitgezocht dat er statistisch gezien ongeveer 10 sterfgevallen per jaar in beide dorpen plaatsvinden. De hoogte van de gemeentelijke belastingaanslag zal de basis vormen voor de contributie.

Het voorlopig reglement wordt per artikel voorgelezen. Een ieder krijgt daarna de mogelijkheid hierop te reageren en wijzigingen voor te stellen. Aldus gebeurt. Men besluit bijvoorbeeld dat leden hun kinderen voor 50 cent ook als lid worden beschouwd.

Dan volgt de stemming voor een bestuur. Dat worden de heren L. van Dijk*, Tette Lambert Kroes* (predikant in Schouwerzijl), J. Huizenga, H. Cleveringa, J. Wiersum, D. Wiersum en J.N. Seulijn. Het bestuur zal leden gaan werven, giften uitlokken en renteloze aandelen à f 10 uitgeven om kapitaal voor de vereniging te verkrijgen.

Tenslotte brengt voorzitter Seulijn dank aan de heer J.T. Borgman (hoofd der school te Mensingeweer) die het voorlopig reglement heeft opgesteld.

*deze personen zijn niet op deze vergadering aanwezig

1914 Eerste bestuursvergadering op 4 september. Aan de orde is dan de benoeming van voorganger, dragers en luiders. In Schouwerzijl hebben verscheidene personen zich aangemeld. Daaruit worden benoemd: W. Evenhuis, M. van Straten, Evert Boersema, Joh. van Dijk (dragere) en G. van Hoogen (plaatsvervanger). Te Mensingeweer: H. Pluister, M. Ammeraal, R. Meijer en Jan Ronda Jzn (dragere) en Korn. van Dijk (plaatsvervanger).

Men besluit het gemeentebestuur te verzoeken om nieuwe, grote maar minder zware draagbaren te leveren. Kleermaker Smit uit Schouwerzijl krijgt opdracht pakken voor voorganger en dragere te maken en kielen voor de grafdelvers. Reenders in hetzelfde dorp zal hoge rouwhoeden maken en 8 petten met witte biesjes en 2 zonder, alsmede 9 paar handschoenen. Snaak in Schouwerzijl zal een kast maken voor al deze spullen. L. van Dijk en Joh. Luit zullen stof en voering van de pakken leveren. Jannes Ronda te S en Wolf van M zullen de riemen maken voor de draagbaren en J. Zijlstra de haken. Als dit klaar is, zal Brouwer van M ze verven.

Luiders worden H. Zomerdijk en zijn vrouw die per keer 0,75 cent krijgen uitbetaald. De kluften van S schenken gratis twee baarkleden. De diaconie van M zal gevraagd worden ook baarkleden te geven.

Dan tot slot wie wordt de voorganger? Er zijn drie kandidaten H. Cleveringa en Kl. Vink uit M en P. van Dijk voor S. Omdat Cleveringa ook in het bestuur zit, verlaat hij de zaal en na bespreking onderling wordt hij verkozen tot voorganger. Dus verlaat hij daarna het bestuur.

Aan de diaconie zal worden gevraagd of ze genegen zijn om 'hunne bedeeden' ook tegen betaling te laten begraven door de vereniging. Het leden-, kas- en notulenboek zullen worden gekocht alsmede kwitanties. Wanneer het bestuur voltallig is zal het reglement worden gedrukt. Voor S hebben Boersema en Joh. Dijk bedankt als dragere, waarvoor in de plaats komen H. Beukema en J. Smit. In de plaats van ds. Kroes wordt R. Reenders benoemd en E. Boerema voor M.

Aanzeggen gebeurde in die jaren nog regelmatig. Als iemand overleden was, moest hij in de buurt (bij een belangrijk persoon soms het hele dorp) vertellen - aanzeggen - dat er iemand was overleden. In vaste kledij (zwarte broek, zwarte lange jas met zwart/witte tressen en een hoge zwarte hoed) ging de aanzegger langs de deuren. Dan was het overleggen met de familie over de begrafenis. Datum vaststellen van de begrafenis. Afspraak met de predikant maken. Het lijk moest afgelegd worden door de wijkverpleegster (of door familie of bureu). Een kist moest worden besteld. Er werd een plek in het sterfhuis ingericht, in de woonkamer of slaapkamer van het rouwuis. De kist werd op lage schraagjes geplaatst. De luiken werden gesloten. Rouwkaarten moesten worden gedrukt. Soms een advertentie geplaatst. Bron: Mijngelderland.nl

Leedaanzegger ook wel 'wandelende rouwkaart' genoemd.

Dorpsbegrafenis.

1914 Het bestuur trekt er met twee lijsten op uit in het eerste halfjaar. Een lijst voor giften in eens en de andere lijst voor intekening van renteloze aandelen van f 10. Hoewel het eerst hopeloos werk lijkt te zijn, is het door volharding toch gelukt. In het halfjaar november-mei heeft de vereniging haar diensten 4 maal aangeboden.

Nu een citaat uit het notulenboek: *Het kan dunkt me niet anders of de tegenwoordige wijze van begraven moet een gunstige indruk maken op de bewoners. Hoeveel plechtiger toch gaat 't grafwaarts brengen der overledenen niet dan vroeger.*

Tot slot de oproep mensen die nog geen lid zijn daar toe over te halen. De klokluiders wil meer verdienen. Men besluit om hem het volgende voorstel te doen. 75 cent voor klasse 1-2 f 1 voor klasse 3-4, f 1,25 voor klasse 5-6 en daarboven f 1,50.

1915 Men besluit om de diensten die de voorganger verricht voor de familie van het sterfhuis, te laten innen door het bestuur. In het *Advertentieblad voor Hunsingo en omstreken* van 8 mei 1915 zal een oproep voor de volgende algemene vergadering worden geplaatst. Wegens vertrek van G. van Hoogen zal aan Joh. Dijk worden gevraagd plaatsvervangend drager te worden. Alles loopt uitstekend. Aanwezig zijn 20 leden. Er worden 3 aandelen uitgeloot nadat ze goed zijn geschut, nl. de nrs. 13, 16 en 27. Er waren 4 begrafenis te M waarbij de lijkwagen niet werd gebruikt. M heeft 94 en S 78 leden.

1916 Voorstel contributievrijstelling voor een plaatsvervanger. Koffie en sigaren worden voortaan uit de kas betaald. Er waren 6 begrafenis, waarvan 2 kinderen beneden de 12 jaar. Van de lijkwagen werd 2x gebruik gemaakt. Ledenaantal M 86 en S 75. 13 aandelen uitgeloot. 19 aanwezigen.

1917 Er waren 8 begrafenis waarbij 6x de lijkwagen nodig was. Daarnaast overleed in het Academisch Ziekenhuis een lid die daarvandaan met de lijkwagen moest worden opgehaald. Hoge kosten kenmerken daarom dit boekjaar. Aantal leden 161. De voorganger

krijgt 5 cent per geworven lid. Draggers krijgen toeslag in drukke tijden. Secretaris zal adverteren voor volgende algemene vergadering en overdrukken aanplakken in beide dorpen. 18 leden aanwezig. 9 aandelen uitgeloot. Het jaar wordt verdeeld in 7 zomermaanden en 5 wintermaanden. Voorstel van het bestuur: dragers krijgen f 1,25 in de zomer en f 1,00 in de winter. Na 2 stemmingen krijgt het bestuur zijn zin want de dragers wilden altijd f 1,25.

1918 De secretaris J. Huizenga is ons door de dood weggerukt. Hij is slachtoffer geworden van de Spaanse griep en gelukkig de enige van onze leden. Er waren 5 begrafeniszen, 3 te S en 2 te M. De lijkwagen werd 3x gebruikt. Ledenaantal 159. Ingekomen bedragen f 311,66 en uitgaande f 280. Voorganger H. Cleveringa wenst de 5 cent voor ophalen contributie zelf te behouden. Ook wil hij verhoging voor zijn diensten met 0,25 cent en voor het aanzeggen 75 cent meer. Ook de dragers willen meer. Op de volgende algemene vergadering zullen voorstellen worden gedaan. Leden 0,25 cent meer laten betalen. 19 leden aanwezig. Voorganger krijgt zijn zin wat de verhoging van zijn diensten betreft. Aan het reglement wordt het volgende toegevoegd. De voorganger mag bij het aanzeggen van geboorte het kostuum en de hoed van de vereniging gebruiken, maar moet daarvoor f 1,00 in de kas storten.

1919 Alle schulden zijn afgelost want de laatste aandelen zijn uitgeloot. De vereniging heeft levensvatbaarheid en bracht een grote verandering ten goede bij het uitdragen der doden. Er werden 6 doden uitgedragen, 4x M en 2x S. De lijkwagen werd 4x gebruikt. Alle diensten van voorganger en dragers werden op uitmuntende wijze verricht. Met inbegrip van inwonende leden zijn er nu in M 97 en in S 93. Jacobs en Vonk mogen een nieuwe jas laten maken. De oude jas van Vonk wordt bij opbod verkocht voor f 2 aan voorganger Cleveringa. Vanaf nu kost de lijkwagen f 8 in plaats van f 7

1920 10x werd het stoffelijk overschot van een sterveling uitgedragen, 8 te M en 2 te S. Daaronder waren 4 nog jonge mensen. Memento mori [weet dat je sterfelijk bent]. Daaronder waren twee niet-leden. 5x werd de lijkwagen gebruikt en 1 dode moest uit Groningen worden opgehaald. 2 dragers nemen op staande voet ontslag omdat ze menen veel te laag betaald te worden.

1921 Sijmen Jurjen Broos, HdS te Schouwerzijl en straks van 't Zandt, vertrekt als secretaris. 6 begrafeniszen, 4 te M en 2 te S. De lijkkoets is 2x gebruikt. Leden M 70 gezinshoofden en 19 inwonenden en voor S is dat 68-27 en dat is een terugloop van 5 personen. Ontvangen contributie f 292,90 en uitgaven f 202,05, een saldo van f 90,84

1922 32 leden aanwezig. Het voortbestaan van de vereniging is in gevaar. In Mensingeweer is gebrek aan 3 dragers en 1 vervanger. Nu er zoveel leden aanwezig zijn hoopt de voorzitter (Seulijn) dat zich leden voor deze taak willen opgeven. Hij kan zich gelukkig prijzen. Uit dit dorp geven zich spontaan op H. Bakker, A. Visser, J.E. Ronda en D. Wiersum jr. 5 leden begraven en 1 niet lid. Lijkwagen 4x gebruikt, 2x met 2 paarden en 2x met 1 paard.

1923 In de afgelopen 10 jaar werden 61x diensten verricht. Lijkkoets met paard kostte in het begin f 16,50 nu f 25,50

1924 Jochem van Borssum notuleert nu en ze worden daardoor leesbaarder dan daarvoor. Hij wordt ook voorzitter nu ds. Seulijn naar Bellingwolde vertrekt. Aanschaf 6 nieuwe haken en een touw voor M want de huidige toestand is niet meer sterk en vertrouwd. Materiaal (planken) aangeschaft om instorting van graven te voorkomen.

1925 J.E. van Dijk is uit zijn pet gegroeid. Hij mag een grotere aanschaffen. De baar

van Mensingeweer ziet er slecht uit en moet geverfd worden.

1926 Extra overleg van het bestuur over mej. A. Veldkamp bij Mossel te M. Uitslag: Ze mag lid worden. De burgerlijke gemeente gaat gevraagd worden wat haar taak is bij begrafenissen.

1927 Besloten wordt een alfabetische ledenlijst aan te leggen. Dat uitzoeken en rangschikken gaat gebeuren bij W. Reenders.

1928 Bij de begrafenis van T. Knol heeft de voorganger om fooien gevraagd. Dit keurt het bestuur ten strengste af. Er is zelfs een bestuurslid bij betrokken en daarom wordt deze zaak maar in de doofpot gestopt. Het reglement wordt met wat wijzigingen opnieuw gedrukt.

1929 Bij bijzondere diensten in klasse I-III moet f 4,75 vergoed worden en voor de hogere f 9,50. Klachten moeten in het vervolg schriftelijk worden gemeld. Er is een nadelig saldo vanwege 14 begrafenissen. Bij meerdere versiering zoals bijvoorbeeld witte leidsels, pluimen enz. wordt f 2,50 in rekening gebracht. De koetsier zal worden gevraagd steeds zijn hoge hoed te dragen. Een begrafenistoestel zal worden aangeschaft maar voor niet meer dan f 200. Hiervoor wordt met een lijst bij de leden langsgegaan.

1930 In S is f 87,50 en in M f 104,50 opgehaald om een begrafenistoestel te kunnen aanschaffen. De heer Oostwoud uit Franeker zal worden gevraagd het toestel te komen demonstreren. Oostwoud laat echter weten niet te willen demonstreren, maar er wel een op proef te willen toezenden. Voor het eerst de vermelding dat er van een 'lijkenauto' gebruik is gemaakt. Men besluit om dat in het vervolg te blijven doen. Cleveringa stelt voor een klein hekje over 't graf te leggen bij 't begraven van kinderen maar dat idee wordt met algemene stemmen verworpen.

1931 Volgend jaar zullen nieuwe reglementen worden gedrukt omdat er vele bijvullingen en veranderingen zijn opgetreden. De heer Koning laat weten dat hij te veel heeft betaald. Na hoor en wederhoor stelt de voorzitter dat Koning 'geheel vrij is van inleg'. Op 2 na stemt ieder daar mee in op de algemene vergadering.

1932 In M worden 2 niet-leden begraven waardoor de kas weer beter is gevuld. Ook is het altijd heel vreugdevol wanneer er 'zo weinigen van de onzen behoeven te worden weggedragen'. Punt voor punt loopt men het reglement na en voegt de veranderingen en bijvullingen toe om ze daarna te laten drukken. Op de AV wordt het klokkluiden besproken. De familie betaalt aan de penningmeester voor het luiden bij klasse I 1 gulden, bij klasse II 2, bij II-IV 3 en bij V 4 gulden. Klokkluiders krijgen op de AV een bedrag uitbetaald dat gelijk is aan de voorganger en de dragers. Koning stelt voor een versnapering aan te bieden zodat er meer mensen op de AV komen. Voorzitter is bang dat zo'n lokmiddel dan belangrijker wordt dan het doel van de vereniging.

1933 Van de 12 aanwezigen op de AV gaan er 11 akkoord om een apart fonds te beheren. Daarmee kunnen in de toekomst dan nieuwe kleren worden aangeschaft. B. van Dijk uit S wil voor een halve gulden per rit het begrafenistoestel halen en terugbrengen.

1934 Voorzitter Van Borssum verlaat het bestuur en krijgt vele woorden van dank voor zijn werk. Hij heeft altijd met plezier de vergaderingen geleid omdat er eensgezindheid heerste binnen het bestuur. Als nieuwe voorzitter wordt Geert Huizenga gekozen. Er wordt nog apart door het bestuur vergaderd omdat vanuit Eenrum de vraag is gesteld: Mogen we gebruikmaken van personeel en toestel? In Eenrum gaan ze namelijk ook een begrafenisvereniging oprichten. Bestuur en dragers vinden dat goed als het maar niet te lang duurt. De voorganger doet echter niet mee. 8 begrafenissen dit jaar, 4 in M en 4 in S.

1935 Het loon van de dragers wordt van f 1,75 op f 2 gebracht. 8 begrafenissen.

1936 De heer J. Koning krijgt 10 gulden uitgekeerd voor het overbrengen van een lijk uit Groningen. Er is een schrijven binnen gekomen van verschillende begrafenisverenigingen uit omliggende dorpen om te komen tot een federatie. Men besluit zich daar niet aan te storen. Verder een schrijven van de heer N. Bakker met het verzoek om de lijken te M en S grafwaarts te rijden. Hij wil ze zo nodig ook uit de ziekenhuizen van Groningen halen. Men zal verbinding met hem zoeken. Ook besluit men in het vervolg toch de federatievergadering bezoeken om te weten wat voor goeds deze tot stand kan brengen.

1937 Uit Warfhuizen is de heer E. Scholtens aanwezig. Hij legt uit wat de federatie kan betekenen en ziet graag dat deze vereniging zich ook daarbij aansluit. Men belooft hem dat het op de volgende AV zal worden aangekaart. Waarna spreker de vergadering verlaat. Op de AV zegt het bestuur huiverig te zijn voor toetreding en de leden kunnen zich daar wel in vinden.

1938 R. de Jager vraagt om verbetering van de toegang tot de begraafplaats van S. Hij stelt dat het gemeentebestuur daaraan moet gaan werken. Bij de rondvraag laat voorganger weten graag een nieuwe hoed te willen hebben. Dat wordt hem toegezegd. Ook mag P. van Dijk zijn hoed laten oprekken zodat hij beter zal passen. De begrafenisvereniging van Warfhuizen krijgt de helft vergoed voor het begraven van wijlen J. Helenius. Deze was pas kort lid wegens verandering van woonplaats. Boerema vraagt of het gemeentebestuur al actie heeft ondernomen. Voorzitter zegt dat hij dat al 2x deed maar dat het blijkbaar in het vergeetboek is terechtgekomen.

1939 Voorstel om de penningmeester 10 gulden te vergoeden voor zijn vele werk is akkoord. A. Boerema wil weten of het verplicht is naar het sterfhuis te komen om de kist op te meten. Hij doet dat liever niet en de voorzitter ondersteunt dat idee.
9 begrafenissen waarvan 7 te S en 2 te M.

1940 Er is een schrijven binnengekomen van voorganger Cleveringa om van zijn functie te worden ontheven. Tot er een nieuwe benoemd is, wil hij wel door gaan met zijn werk. P. van Dijk Pzn wordt de volgende voorganger.
Er waren 7 begrafenissen in S en 1 te M. Het aantal leden op mei 1941 is 226.

1941 Nu 190 leden.

1942 Van de auto kan geen gebruik meer worden gemaakt. Op de Spaarbank te Eenrum staan de volgende bedragen: Voor de Vereniging f 436,67 en voor het kledingfonds f 425,19. Er is een ongevalverzekering voor het personeel afgesloten. De penningmeester heeft veel werk hiervoor verricht en krijgt een vergoeding van 35 gulden. Misschien moet er ook een ziekteverzekering worden afgesloten. Dit zal worden onderzocht. Op de vraag hoe het zit met de lijkwagens, komt het volgende antwoord. Er wordt zoveel mogelijk gedragen en wel op S ten Noorden van de brug en ook in M ten Noorden van de brug.
11 begrafenissen waarvan 1 niet lid en 3 kinderen waarvan 2 levenloos.

1943 Geen bijzonderheden.

1944 Niets genoteerd.

1945 Aanwezig 24 leden. Het verheugt de voorzitter weer vrij te kunnen vergaderen en te spreken. De heer R. Bijsterveld heeft bedankt wegens verhuizing. Voor hem in de plaats komt de heer Ruchtie. De vergadering gaat ook akkoord met de verhoging van de contributie met 30 procent met als minimum 1 gulden. Voorganger mag ook aan betrokken familie een grafkist of -kelder leveren zodat men niet met vreemden wordt geconfronteerd.
Van 1943-1945 hadden totaal 11 begrafenissen plaats.

1946 32 leden aanwezig van de 256. De contributie wordt verhoogd en niet-leden die lid willen worden betalen f 120. De dragers willen meer vergoeding maar de leden op de vergadering vinden dat niet nodig. M. Hofman neemt daarop ontslag als drager. Ds. Janssens pleit nog voor een kistvergoeding voor armlastigen maar vindt geen gehoor.

1947 De heer H. Spoelman heeft geconstateerd dat het begraafenistoestel soms onbeheerd wordt achtergelaten in beide dorpen. Voorzitter belooft het personeel er op aan te spreken. De heer J. Koning wil dat men de gemeente aanspreekt op 'de vreeselijke toestand en wanorde op de begraafplaats te S. Dat zal gebeuren' is het antwoord.

1948 Helaas hebben we onze voorganger de heer P. van Dijk Pzn naar zijn laatste rustplaats moeten brengen. Slechts luttele jaren heeft hij mogen dienen. Maar hij deed het altijd met veel ambitie en zeer nauwgezet.

Voorzitter opent met een woord van weemoed nu de voorganger van ons is heengegaan naar de eeuwige rust. De heer W. Kwant vraagt of het bestuur alleen kan bepalen wie de nieuwe voorganger wordt. Voorzitter verwijst hem naar Art. 9 van het Reglement. W. Dijkstra en J. Dijk zeggen dat het pad op de begraafplaats te M te smal is om er met een lijk te passeren. De gemeente zal hiervan in kennis gesteld worden.

1949 De voorganger zal een nieuw kostuum krijgen met een nieuwe steek. Ook zal de lijkauto weer voor allen worden gebruikt. De heer Spoelman zal de gemeente wijzen op de toestand op de begraafplaats van S.

De heer Van Hoorn vraagt de voorganger of hij wel een steek wil dragen. Die antwoordt dat hij een hoge hoed ook best vindt. Hij laat het aan het bestuur wat de keus wordt. Contributie aan de vakgroep zal niet weer worden voldaan. De heer F. Janse vindt dat de contributie voor weduwen te hoog is. 'Laat die weduwen zich dan tot het bestuur wenden en er met hen over praten', krijgt hij als antwoord.

1950 De heer Boerema zal de heer Kuiper (smid te S) vragen of hij baren van buizenmateriaal kan maken. De huidige baren zijn namelijk erg zwaar.

De heer F. van Til heeft de kas alleen nagezien omdat de heer Kuiper in het geheel niets van zich heeft laten horen. 'Alles is in orde', zegt Van Til. De heer Kwant laat weten dat de heer Brik 'gevoelde zich erg gedupeerd en was bang dat zijn vrouw geen lid meer was'. Kwant mag Brik geruststellen, alles gaat zijn gewone gang.

1951 *Voorganger is de heer Koning geworden, blijkt nu uit deze notulen. Eerder werd het nergens vermeld.* De kasnazieners bij monde van de heer J. Brouwer hebben alles in orde bevonden. Met ingang van heden wordt het boekjaar gelijk aan het kalenderjaar.

1952 Geen bijzonderheden, alles verloopt als gewoonlijk. Bij de rondvraag verzoekt de heer J. v.d. Dijk of een boom bij het graf van Jan Machiels verwijderd kan worden. Het zal onderzocht worden. De heer Koning vraagt: 'Zijn de meerdere kosten voor de familie wanneer een begrafenis onderbroken wordt door een kerkdienst?'. Het bestuur zal er zorg voor dragen, is het antwoord.

1953 34 leden aanwezig. Er zal 50 gulden worden overgemaakt naar het Rampenfonds (Watersnoodramp). Algemeen was het gevoelen daar wat voor te geven. Op de vraag aan de heer Koning of de kleding en dergelijke goed in orde zijn, zegt hij dat er nog wel eens een knoop ontbreekt.

1954 Geen bijzonderheden.

1955 Bestuurslid E. Kladder is overleden. Hij heeft vele jaren de vereniging als secretaris gediend. Er is een schrijven ontvangen, niet ondertekend, waarin iemand informeert of een crematie ook wordt vergoed. Omdat de brief niet is ondertekend, wordt er

geen antwoord geformuleerd [*helaas tm*]. Iemand vraagt of de vergadering wel goed is bekend gemaakt. Voorzitter noemt dat deze vergadering tijdig was aangeplakt maar dat door het bevroren van de ramen men het misschien niet heeft meegekregen. Besloten wordt geen kled meer te gebruiken tenzij op verzoek. De dragers zullen zich in het vervolg opstellen aan weerszijden van de uitgang.

1956 Oorlappen mogen worden gedragen bij kou. [*In Uithuizermeeden -26 graden Celsius tm*].

1957 Koning mag de oude kleding verkopen.

1958 [*U merkt het al de verslagen worden steeds korter en in deze periode ook erg moeilijk leesbaar tm*]. Het bestuur was aanwezig bij de begrafenis van onze penningmeester de heer Joh. Ronda en heeft hem daarmee laatste eer bewezen. De heer G. Huizinga mocht gedenken dat hij 40 jaar geleden tot bestuurslid werd verkozen.

1959 Eindelijk na lang aandringen in de afgelopen jaren zullen schotten voor het graf worden aangeschaft.

[*Vanaf nu niet meer per jaar. Ik som alleen opmerkelijke zaken op in de jaren die volgen. tm*]

- bij crematie wordt dezelfde vergoeding uitbetaald als bij een begrafenis (1966)
- iemand kan geen lid meer worden wanneer deze de leeftijd van 60 jaar heeft. Een begrafenis kost dan f 500
- Koning vraagt of huis aan huis een sterfgeval te melden nog nodig is. Eerst nog wel
- de heer H. Spoelman is in de ouderdom van 71 jaar overleden. Dankbaar zijn we voor zijn werk als bestuurslid in de afgelopen 23 jaren
- de heer G.H. Spoelman wordt als bestuurslid gekozen
- herziene reglementen zijn gestencild dat was nogal wat goedkoper dan drukken
- de haken waaraan het zinktoestel in het huisje te M moet hangen, zullen door Kuiper worden bevestigd
- 1972 Als opvolger van de heer Koning heeft de heer G.H. Spoelman zich onder voorbehoud beschikbaar gesteld. Hij zal als dit nodig is eerst eens proberen en daarna een beslissing nemen. Koning is bereid hem in te werken. In het vervolg geen vergoeding meer voor het vervoer vanaf de ziekenhuizen
- 1973 Het reglement wordt aangepast. De voorganger mag nu ook bestuurslid zijn (betreft G.H. Spoelman). P. Stenekes zegt dat van zijn kostuum de broek te groot is. Hij mag enkele reservebroeken uitproberen, misschien is er een die past. De vorige voorganger Jan Koning is heengegaan. De rouwdienst is bijgewoond door de voorzitter en enkele bestuursleden
- 1975 De heer M. Boerema stopt als voorzitter. Hij is nu 82 jaar, was 38 jaar bestuurslid en 10 maal voorzitter. B. Heringa wordt de nieuwe voorzitter en bedankt de oude door hem een doos sigaren aan te bieden
- 1976 De naam van de vereniging wordt veranderd in Uitvaartvereniging. Kuiper zal een wagentje maken van de draagbaar en het zinktoestel nakijken.
- mocht de heer Spoelman eens niet kunnen dan kan Reitsema van Eenrum gevraagd worden als voorganger
- 1979 De prijzen worden aangepast: Contributie gezin f 25, alleenstaande f 12,50, voorganger f 65 en dragers krijgen f 35. Geen lid dan f 1000. De heer H.A. Lonsain wordt in het bestuur gekozen samen met H. Holwerda. De contacten met uitvaartverzekering Nuvema worden niet verlengd wegens de vele klachten.
- 1980 Het ledenaantal loopt terug. Misschien is een fusie met andere vereniging nodig
- 1981 Kosten niet-leden verhoogd naar f 1300. Er wordt 2x contributie geheven dit jaar. De

- draggers mogen de pakken zelf opbergen. Er is een rem op de kar geplaatst
- 1982 De heren H. Spoelman en J. van Wieren worden benoemd als vaste kascommissieleden en reserve de heer Van Rijssel. Het in artikel 19 van het Reglement genoemde bedrag van 3000 wordt verhoogd tot 10.000 gulden. G. Spoelman heeft contact met Dorpsbelangen M. Of ze willen meewerken om meer leden te krijgen

Waar werden de vergaderingen gehouden in de loop der jaren?

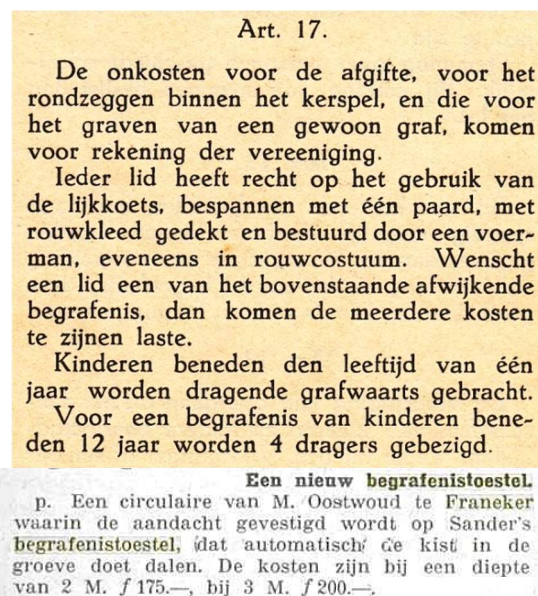
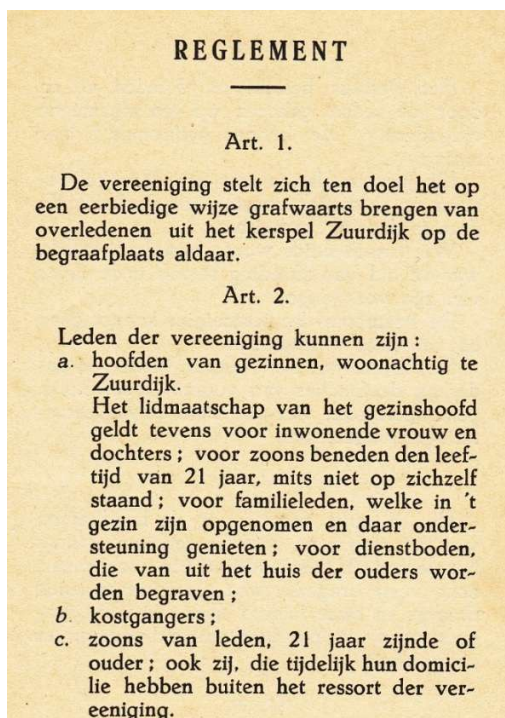
Mensingeweër: Bij Joh. Luit, A. Ronda, J.W. Wierenga, vanaf 1924 bij wed. Wierenga, Bulthuis, Pot, J. Hartsema, A.H. Halsema, Café De Meuln (1971), het Dorpshuis (1978)

Schouwerzijl: Bij L. van Dijk, M. en IJ. van Kampen, Joh. Vries, het Verenigingsgebouw

Een verslag van een jaarvergadering in de Winsumer Wiekslag 6 februari 1969

In café Halsema werd de jaarvergadering van de Begrafenisvereniging Mensingeweër-Schouwerzijl gehouden. De voorzitter de heer M. Boerema opende de vergadering en heette de aanwezigen hartelijk welkom. 14 leden waren aanwezig. De secretaresse las de notulen, die na lezing onveranderd vastgesteld werden. Daarna bracht één van de kasnazieners, de heer K. Bolhuis, verslag uit. De boeken waren in de beste orde bevonden. Er was een batig saldo. De boekhouder werd décharge verleend. Aan de beurt van aftreden waren de heren M. Boerema, Joh. Ronda en R. v. d. Zande. Na stemming werden alle drie heren herkozen. Er werden drie begrafenissen verzorgd. Eén inwoner verhuisde bovendien naar Stadskanaal, stierf daar, waarvoor de begrafenis betaald werd. Eén inwoner werd gecremeerd, waarvoor de vergoeding van een begrafenis betaald werd. Bij de rondvraag kwamen nog enkele punten aan de orde te weten over het leed aanzeggen en over de baar. Besloten werd om op de oude voet voort te gaan.

Helaas is er geen gedrukt Reglement van Mensingeweër-Schouwerzijl bewaard (voor zover ik weet). Daarom twee artikelen uit het Reglement van Zuurdijk uit 1930. Ook zijn me geen foto's of afbeeldingen bekend. De foto's in dit artikel zijn uit andere delen van Nederland.

1928

Met dank aan de heren H.A. (Rieks) Lonsain en S.W. (Wim) Mollema

Het Zuurdijk reglement komt uit het archief van de Vereniging Historische Kring De Marne.

Uit de omgeving

In Wehe-den Hoorn werd in 1906 een begrafenisvereniging opgericht. Hun vergaderingen haalden wel vaak de krant. Dit in tegenstelling tot die van M-S. Ook Eenrum haalde jaarlijks de krant. Leens begon al in 1902. Hornhuizen, Kloosterburen en omstreken in 1906.

Ulrum in 1903. In 1938 bleek dat men te Ulrum in die 35 jaren 580 personen had begraven.

De 4 advertenties komen uit het NvhN.

De foto's van de lijkkoetsen komen van Facebook (Bericht van Hoe het was Nostalgisch en Tradities)

LIJKKOETS.
Prijsofgave gevraagd van een moderne nieuwe, of gebruikte **Lijkkoets**.
Aanbiedingen per fr. br. worden vóór of op 24 Maart ingewacht bij den Secr. der Begraffenisvereniging »Hornhuizen-Kloosterburen-Molenrij,» L. MUNTING te Hornhuizen.

21 maart 1906

Een gebruikte **Barouchette**, dito Breack, Tilbury en een zoo goed als nieuwe Lijkkoets, alles zeer lage prijzen.
W. RENKEMA, Rijtuigfabrikant, *Mid-delstum*.

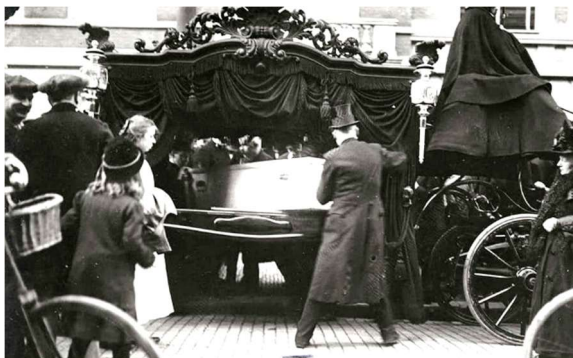
13 december 1906 & 20 juni 1924

Een kleine **Lijkkoets** voor kinderbegrafenis.
M. OOSTWOUD, Franeker.

LIJKKOETS
in de gem. Noorddijk.
Door het BESTUUR zal worden **AANBESTEED**:
Het bergen en schoonhouden der Lijkkoets, benevens het vervoeren der lijken overkomstig het hieromtrent in 't reglement genoemde.
Schriftelijke aanbiedingen met omschrijving van bergplaats en opgave van prijs worden ingewacht tegen Maandag 24 dezer, 's avonds 8 uur, bij den secretaris der Vereeniging
K. LENTZ te *Ruischerbrug*.

19 feb.
1908

RK lijkkoets met kruis bovenop.

Opmerking

Toen ik dit verhaal had afgerond, gebeurde me nog iets opmerkelijks. 's Morgens bij het ontwaken, kreeg ik de opdracht "zoek nog eens goed bij de Groninger Archieven".

Gelukkig vergat ik dit niet door de dagelijkse beslommeringen.

En wat trof ik na een tijdje zoeken aan? Juist, het **Reglement van de begrafenisvereniging Mensingeweer-Schouwerzijl**. Evenwel niet in drukvorm, maar in handschrift. Het concept-reglement (dit woord concept is later doorgetreep, zie foto hieronder) werd bijna zeker opgesteld en mogelijk ook geschreven door het Hoofd der School te Mensingeweer Jakob Tammo Borgman. In het notulenboek staat namelijk het volgende:

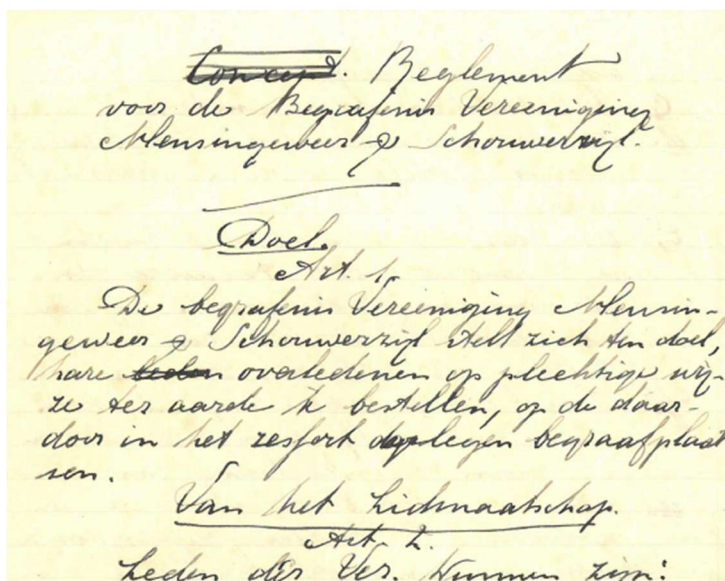
Tenslotte brengt voorzitter Seulijn dank aan J.T. Borgman (hoofd der school te Mensingeweer) die het voorlopig reglement heeft opgesteld.

Helemaal zeker dat de heer Jakob Tammo Borgman dit schreef, is dit niet. Ook komt in aanmerking de eerste secretaris de heer Jan Huizenga, commissionair te Schouwerzijl, die al op 32-jarige leeftijd overleed op 11 november 1918.

In het notulenboek wordt aan zijn overlijden in het Jaarverslag 1918-'19 als volgt aandacht besteed: *Het bestuur zag zijn vol ijverigen secretaris door den dood weggerukt. Met hem is een groote kracht aan onze geheele vereniging ontvallen. Van de betrekkelijk weinige slachtoffers in onze kring van die gevreesde epidemische ziekte [de Spaanse griep, tm] is hij er een die veel voor onze vereniging heeft gedaan van de oprichting af.*

In het NvhN van 14 november 1918 staat deze advertentie van zijn weduwe: *Heden overleed, na een kortstondige ziekte, onze innig geliefde Echtgenoot en Vader JAN HUIZENGA, in leven commissionair in granen, in den ouderdom v. ruim 32 jaar, mij nalatende twee kinderen te jong om het groote verlies te beseffen. Schouwerzijl, 11 nov. 1918. Wed. J. HUIZENGA- SIKKENS. De teraardebestelling zal plaats hebben op vrijdag 15 november des namiddags om 3 uur. Zij die den overledene de laatste eer willen bewijzen worden verzocht samen te komen bij den kastelein Y. van Kampen te Schouwerzijl.*

Dit afschrift heb ik uitgetikt zodat ieder er nu gemakkelijk kennis van kan nemen. Zie deze [link](#).

833 Verzameling losse stukken
Rijksarchief in Groningen, 1433 –
1992

Gevonden archiefstukken:

820 Reglement
begrafenisvereniging M-S.
Afschrift 1914

Een schriftelijk verzoek aan Verhildersum of ze ook een lijkkoe in hun verzameling hadden, leverde gelukkig een mooi resultaat op. Lees het verhaal bij de foto van de lijkkoe van Verhildersum. Deze koe werd afgestaan aan de Stichting De Koetsewagen. De stichting probeert de rijdende rijtuigen in Groningen in stand te houden. www.koetsewagen.nl

Rouwkoets uit Ulrum krijgt na jaren goede bestemming (december 1923)

Het moet in de jaren 60 zijn geweest, dat de begrafenisondernemer in De Marne stopte met het gebruik van de rouwkoets. Niemand weet het precies. De koe is daarna overgedragen aan het Ommelander Museum. En de collectie van dat museum is later overgegaan naar Museum Borg Verhildersum. In het depot stond de koe meerdere decennia opgeslagen. Niemand kon hem daar bekijken.

Bijzonder is dat de koe in Groningen is gemaakt bij koetsenmaker Rademaker. Volgens de overlevering is hij afkomstig van de begrafenisondernemer uit Ulrum. Als regionaal erfstuk en Gronings erfgoed is hij trouw bewaard.

Nu is onlangs de koe weer gebruikt. Stichting De Koetsewagen heeft hem geleend voor de begrafenis van een bekende koetsier. Daartoe is hij enigszins opgeknapt, zodat hij weer kon rijden. Er moet echter wel meer aan het onderhoud gebeuren. En dat is precies wat nu gedaan wordt door De Koetsewagen.

Verhildersum heeft de koe overgedragen aan Stichting De Koetsewagen, zodat hij behouden blijft voor Groningen, onderhoud krijgt, benut wordt en dus vaker te zien is. De koe is een zogenaamde achterlader, zoals in Groningen gebruikelijk was. De kist wordt er aan de achterkant ingeschoven. Er bestaan ook zijladers.